

ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В даній статті представлені основні досягнення та результати політики енергозбереження в Україні.

Ключові слова: енергія, енергозбереження, паливно-енергетичні ресурси.

Abstract

This article presents the main achievements and results of the energy conservation policy in Ukraine.

Keywords: energy, energy saving, fuel and energy resources.

Основою державної політики енергозбереження в національній економіці є її система законодавства. Закон України «Про енергозбереження» був прийнятий у розпал кризових явищ в економіці в 1994 році. Метою даного закону було регулювання відносин між господарськими суб'єктами, а також між державою і юридичними та фізичними особами у сфері енергозбереження, пов'язаної з видобуванням, переробкою, транспортуванням, зберіганням, виробленням та використанням паливно-енергетичних ресурсів, забезпечення заінтересованості підприємств, організацій та громадян в енергозбереженні, впровадженні енергозберігаючих технологій, розробці і виробництві менш енергоємних машин та технологічного обладнання, закріплення відповідальності юридичних і фізичних осіб у сфері енергозбереження.[1]

На даний час Україна відноситься до енергодефіцитних країн, яка задовольняє свої потреби в паливно-енергетичних ресурсах (ПЕР) за рахунок власного їх видобутку менш, ніж на 50 %.

Основним орієнтиром практичної реалізації політики енергозбереження в національній економіці свого часу мала стати Комплексна державна програма енергозбереження (КДПЕ), прийнята 1997, мета якої - на основі аналізу існуючого стану та прогнозів розвитку економіки розробити основні напрямки державної політики енергозбереження, що передбачало створення нормативно-правової бази енергозбереження, формування сприятливого економічного середовища, створення цілісної та ефективної системи державного управління енергозбереженням. Стратегічною метою програми є виведення України з енергетичної та економічної кризи і вихід на рівень передових країн в енергоспоживанні. [2] На даний момент КДПЕ вичерпала строк своєї дії, так як була розрахована на період до 2010 р.

КДПЕ передбачала досягнення економії ПЕР на період 1997-2010 років у обсязі 89,25 млн. т у.п. та обсягу загальних капіталовкладень з усіх джерел понад 30 млрд. грн. (з державного бюджету 636,7 млн. грн.). Фінансування заходів програми мало здійснюватись з власних коштів підприємств, коштів державного бюджету, коштів місцевих бюджетів, кредитів та іноземних інвестицій. Фактично з усіх джерел фінансування на виконання програм з енергоефективності залучено лише близько 10 млрд. грн., що складає 30 % (з державного бюджету фактично профінансовано близько 34,2 млн. грн. – 5,4 % передбачених видатків). Процес реалізації єдиної державної політики енергоефективності ускладнювався у зв'язку зі зміною форми власності більшості суб'єктів господарювання. Приватні власники приховували свій реальний баланс виробництва продукції та використання ПЕР, що фактично зумовило неможливість забезпечення моніторингу стану виконання програм енергозбереження та оцінки рівня енергоефективності виробництва на рівні галузей. Економія ПЕР у 2008 році відносно обсягу річного енергоспоживання склала лише 2,5 %, що на 1,4 % менше, порівняно з 2007 роком. Програмою було ж визначено, що річний показник економії повинен складати 4-5 % від загального споживання енергоресурсів у відповідному році. Виконання передбачених програмою обсягів фінансування не перевищує 30%.

У 1999 р. був прийнятий Закон України «Про ратифікацію Кредитної угоди (Фінансування

Української енергозберігаючої сервісної компанії УкрЕСКО) між Україною і Європейським банком реконструкції і розвитку». Компанією були успішно виконані на умовах товарного кредиту 36 енергозберігаючих проектів на багатьох українських підприємствах. Вартість проектів складає від 200 тис. до 5 млн. дол. США, термін окупності 1-4 роки, строк товарного кредиту до 4-х років. Впровадження таких проектів дало змогу підприємствам знизити витрати на енергоносії на 25-50 %. Впровадження в рамках проекту енергоощадних заходів допомогло скоротити майже на 34 % споживання теплової енергії бюджетними закладами, забезпечити повернення кредиту та скоротити витрати з міського бюджету на тепlopостачання. УкрЕСКО успішно фінансувала і виконувала «під ключ» енергозберігаючі проекти в Україні та активно продовжує цю діяльність донині. [3] Проте взагалі законодавче врегулювання діяльності ЕСКО відбулось лише 2016 року.

В результаті початих на державному рівні зусиль в Україні в 1997–1999 рр. практично стабілізувалася енергоємність ВВП. Це пов'язане з початком реалізації регулятивних методів енергозбереження, та частково зумовлене дією фактору виробництва. З 2000р. цей показник знизився з 0,98 кг.у.п/грн. до 0,595 в 2016 році.

Історично склалося так, що в Україні відсутній єдиний закон про енергетику. Існуюче енергетичне законодавство формулювалося найчастіше для вирішення окремих проблем, що вимагають законодавчого врегулювання, наприклад електроенергетики, трубопровідного транспорту, енергозбереження і т.п. При цьому вони недостатньо інтегровані між собою.

Питання трансформації політики енергозбереження в Україні з метою підвищення її енергетичної безпеки вимагає ще свого вирішення. Безсумнівно, що його успішному вирішенню можуть сприяти: розвиток традиційної політики енергозбереження; активна державна політика щодо поліпшення галузевої структури національної економіки; поступовий акцент на виробництво електричної енергії на основі власних енергоресурсів; активна політика розширення застосування нетрадиційних джерел енергії. Все це дозволить підвищити енергоефективність національної економіки. Усе це передбачено новою Енергетичною стратегією України на період до 2035 року.

У 2015 р., за даними Державної служби статистики України, в структурі загального первинного постачання енергії частка біомаси (біомаса, паливо та відходи) становила 2,2% (2 млн т н.е.); гідроелектростанції – 1,1% (1 млн т н.е.); термальної енергії (термальна енергія доквілля та скидні ресурси техногенного походження) – 0,6% (0,5 млн т н.е.) та ВЕС і СЕС разом – 0,1% (0,1 млн т н.е.). Сумарна частка всіх відновлювальних джерел енергії становила 3,6 млн т н.е., або лише 4%. З огляду на обмеженість природних ресурсів в Україні, у 2015 р. показник імпортозалежності становив, з урахуванням постачання ядерного палива, 51,6%, що становить ризик для енергетичної безпеки. Питання зменшення імпортозалежності – один із ключових пріоритетів НЕС.

Прогнозується, що частка імпортних компонентів у первинному постачанні енергоресурсів знизиться до менше 33 % до 2025-2030 рр. Передбачається стале розширення використання всіх видів відновлюваної енергетики, яка стане одним з інструментів гарантування енергетичної безпеки держави. У коротко- та середньостроковому горизонті (до 2025 р.) НЕС прогнозує зростання частки відновлюваної енергетики до рівня 12% від ЗППЕ та не менше 25% – до 2035 р. (включаючи всі гідрогенеруючі потужності та термальну енергію).[4]

Законодавча діяльність щодо енергозбереження, підвищення енергоефективності, енергетичної незалежності країни наче ведеться, починаючи з 1994 року, проте багато принципово важливих законів та підзаконних актів були прийняті лише останні роки. В законодавчому полі досі залишається багато неув'язок та білих плям, і для країни, економіка якої характеризується настільки низькою енергоефективністю, такий стан речей є абсолютно неприйнятним, адже багато країн давно і успішно пройшли законодавчий та практичний шлях сприяння підвищенню енергоефективності економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про енергозбереження» / Постанова ВР N [75/94-ВР](#) від 01.07.94. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>
2. Комплексна державна програма енергозбереження України / Схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 5 лютого 1997 р. N 148. - Режим доступу: <https://energozberigaychi.jimdo.com>

3. ПРАТ «Українська енергозберігаюча сервісна компанія». - Режим доступу: <http://www.ukresco.com/aboutus.html>
4. Енергетична стратегія України до 2035 року: «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» / Схвалена розпорядженням КМУ від 18 серпня 2017 р. № 605-р. - Режим доступу: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245213112>

Пляцок Марина Сергіївна — студентка групи Б-16мс, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: b16ms.plyatsok@gmail.com

Науковий керівник: **Сердюк Тетяна Василівна** — канд. екон. наук, доцент кафедри будівництва, міського господарства і архітектури. Вінницький національний технічний університет, Вінниця. serdyuktanya@gmail.com

Plyatsok Marina - student of the group B-16ms, faculty of heat and power engineering and gas supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: b16ms.plyatsok@gmail.com

Supervisor: **Tatiana V. Serdyuk** -PhD, assistant of professor. Department of construction, urban and architecture.